اوچغون داخما

حسین دوزگون

حسین دوزگون

اوچغون داخما

(شعر مجموعه‌سی)

آذربایجان مدنیت جمعیتی
تهران
۱۳۶۱

جمعیت فرهنگ آذربایجان صندوق پستی ۳۱۴/۱۸۱۶ ، تهران ـ ۱۳ .
The Associaton of Culture of Azerbaijan.P. O. Box 314/1816, Tehran – 13, IRAN

حسین دوزگون

اوچقون داخما (شعرمجموعه‌سی)

چاپ اول. خردادماه ۱۳۶۱

طرح جلد، ج. شفاعی

چاپ و نشر و ترجمه در داخل ایران بدون اجازه کتبی از جمعیت فرهنگ آذربایجان ممنوع است.

بها ۹۰ ریال

ایچینده کیلر

آچیردی سحرا	۹
کیم؟	۲۲
هوندوز قالان لیاقتدیر	۲۳
خیام	۲۶
آغ ییئل	۲۷
عصیان	۲۸
لقاح	۲۹
یاشاء ستارخانا	۳۰
ئونومه چیخ گلینا	۳۲
آجی جنگ	۳۹
یالان گؤتورمز	۴۴
ائل قوشمالاری اساسیندا	۴۶
ناغیل	۴۸
دوزلر	۴۹
گزدیم	۵۰
بایاتی	۵۲
یاشاریم منیم	۵۳
اوغول	۵۵
اوچقون داخما	۵۷
اویاغی	۵۸

اصلاحات	۵۹
کندلی قیز	۶۱
قایتارارام	۶۴
فخریه	۶۵
بلوچ قارداشیم	۶۸
کندلی لرین اوخومالاری	۷۰
آی قالاسی	۷۴

آذربایجان مدنیت جمعیتی نشرائدیر

۱۲

اوچغون داخما

آچیردی سحر!...

-۱-

کولك قالخیب دولاشیردی چووغونلو بیر هاوادا،
هوندور داغلاریاتمیش، باشقا یوخ ایدی هئچ سس ـ صدا.
قارا گئجه آپارمیشدی آخیشلاری یوخویا،
شاختدا امکان بوراخمیردی جاناوارلار اولویا.
کند آشاغی درین بیر چای آغیر ـ آغیر آخیردی،
آغ گئییملی بیر تك آغاج، اوزاقلارا باخیردی.
اودقون ـ داشغین سئل سولاری سیخیلمیشدی شاختادان،
دره‌لرده تولکو بگمیش، تپه‌لرده قار بوران.
دلیکلری،چالالاری شپه دوتوب باسیردی
هارداسا بیر آلچاق آخیش، بئله زورا سوسوردو.
دار بیر جیغییر بوروش ـ بوروش باسیلیردی قارلارا،
آت ـ اولاقلار آچان ردلر، ئورتولوردو آستاجا.

بو جیغیرا قانلی ـ قانلی لوت آیاقلار قویولوب،
قالین ـ قالین دابانلاردان قات ـ قات دری سویولوب
بو جیغیردا مینلر انسان، چاتیلارلا سورونوب،
پارا ـ پارا چوللاری‌دا قیزیل قانا بورونوب.
بو جیغیردا مینلر گلین آتلار أوسته قاچیلیب،
سحر ـ آخشام دورقون گونش مینلر لئشه ساچیلیب.
ساعاتدا بیر مینلر قادین داش أوستونده اوتوروب،
بالالارین بئللریندن آچیب، سوددن دویوروب.
بوجیغیردا خانلار ـ بیگلر احتراملا آتلانیب

یانلاریندان ئوتن کیمسه ئونلرینده قاتلانیب.
بو جیغیردا یالقیزلاری جاناوارلار بورویوب
دوتوب بوغوب، لئشلرینی یاماجلاردان سورویوب.
بو جیغیردان گوه‌نچیلر اوباشداندن ئوتوبلر،
ارباب ئوترو داغ ـ داشلارا بئعار ایشه گئدیبلر.
مینلر آنا أوره‌کلری داغلانیبلار بورادا.
مینلر ایگید بو جیغیردا باغلانیبدیر آتلارا
اکینچیلر یورغون ـ یورغون آخشام بوردان کچیبلر،
خانلار بوردا ییغوا قوروب قیزیل شراب ایچیبلر.

دار بیر جیغیر بوروش ـ بوروش باسیلیردی قارلارا،
آت اولاقلار آچان ردلر ئورتولوردو آستاجا.
کولک قالخیب دولاشیردی چووغونلو بیر هاوادا،
هوندور داغلار یاتیب باشقا یوخ ایدی هئچ‌سس ـ صدا.
ظلمت ایچره زورلانیردی آمانسیز بیر چووغون ـ قار
آنجاق چن‌لر آرا چتین سئچیلیردی داخمالار.
وییلدییا ایز سالیردی گاهدان سسی ایتلرین
کولک هردن شپه‌لری یاتیردیردی أن قلین.
گئجه ئوتموش یاریسیندان، یوخلامیشدی طبیعت،
بوروموشدوکندین ایچین قویروقلو بیر چن ـ ظلمت.
یاتیشمیشدی چؤلده دوشن هرداغ، آخیش، هرقایا،
حتا کولک یورولموشدو، ایسته ییردی یوخلایا.
«جناب سروان» سارایندان لاکن ایشیق ساچیردی،
سارای دوره قارانلیغی ـ دومانلاری بیچیردی.

سارای ایچی سانکی اصلا چؤلدن یوخموش خبری،
قالمامیشدیر اوردا هئچ بیر قوجا قیشین اثری.
اوینایردی آغ دیواردا سوزمانینین کؤلگه‌سی
سورونوردو ایستی لیکله تارین اینجه خوش سسی.
قاوزانیردی، یئنیلیردی، تیتره‌ییردی زخمه‌لر،
باجاریقلی أللریله، آچیلیردی پرده‌لر.
پنجره‌نین پرده سیسه، گؤستردیردی بونلاری،
آخیشیردی اونون أوسته رقصلرین ده‌بسیاری.
فرماندهین دولغون گؤزو بو رقصلره باخیردی.
او جنابین دوره‌سینی، بوروموشدو قادینلار
کیمیسی لوت، کیمی پالتار ایچره،سانکی نوبهار.
کیمی اونون باشین آلیب اینجه بودو أوستونه
کیمیسیده گلاب تؤکور آیاغینین پوستونه.
کیمی آچیب سینه‌سینی، چیچك سریب أوزونه،
کیمیسیده خمار گؤزون تیکیب اونون گؤزونه.
کیمی قیزیل یاناغی ایله اوخشاییردی چیگنینی،
کیمیسیده باشقا جوره یوکسلدیردی شنلیگی.
«باباکرم»هاوا سیله اوینایردی بیریسی،
«پیشه‌وری، خیلی خری!» اوخویوردو کیمیسی.

بیرده قالخدی آلنی أوسته فرماندهین گؤزلری،
تئز سارسیتدی قادینلاری باخیشینین کؤزلری
چکیلدیلر بیر بوجاغا اینجه بدن قادینلار،
سوسدو هرزاد حتا کؤلگه، حتا شراب، حتاتار.

بوتون سارای انتظارلا او جنابا تیکدی گؤز،
کیمسه‌ده یوخ هئچ سس ـ سمیر، کؤنوللرده سوسدو سؤز.
نئچه لحظه آغیر سکوت باسدی‌تمام سارایی،
آنجاق بوردا چؤکدو ایچری چؤلون‌سس‌ـ کویوهایی
بورولاراق وییلدادی‌کولك بیر آن ائشیکده،
سرخوشلاردا آنلادیلار قیش دوروبدور کشیکده.
انتظارا سون وئریلدی، سؤزه گلدی او شیطان
هامی قیرپدی قولاقلارین هره ائتدی بیر گمان.
کیمی دئدی:
ـ وای آللاه‌ای، من چاشدیمی هارادا؟
کیم دوشوندو:
ـ گؤره‌سن‌کی‌کیم ئوله‌جك آرادا؟
گؤره‌سن‌کی‌کیمه توتدو بو جنابین غضبی؟
آللاه ندیر بوحالتین، بو غضبین سببی؟
او باغیردی:

ـ کجاس گلناز؟

و تیتره‌دی نفسی.
سکوت ایچره فیرلانیبان قاییدیردی گور سسی
بیرآن کئچدی، سس ـ سمیر یوخ، بیرده دئدی:
ـ آمورادا!
سارایدا سس، چؤلده کولك، قوپارتدیلار داد ـ بئداد.
یئنه ده یوخ جواب وئره‌ن، او باغیردی:
ـ ها گم‌شین!
و قادینلار داغیم ـ داغیم باسدی چؤله بیر ـ بیرین.
بیر لحظه‌ده سارای دولو باسیم ـ باسیم انساندان،

قالمادی هئچ نه بیر اثر، نه‌ده بیر ایز نه نشان.
چؤکموش ایدی قیزیل شراب گؤزلرینین ایچینه،
قالخمیش ایدی‌گور بیر هوس اوره‌گینین دیبینه.
خولیالارین‌عالمینده چیخمیش ایدی ئوزوندن،
دولغون غضب چاخماقدایدی بوش سارایدا گؤزوندن.
گاهدان یئرده قالان تارین سیملرینی بورووردو،
گاهدانسادا اودقونوردو، نفس ـ نفس وورووردو.

آغ دیوارا بیردن چؤکدو جانلی‌قارا بیر کؤلگه،
آچیق قاپی بیر تیتره‌دی جناب سروان ئونونده.
بودور، موراد ایچریده اووا ـ اووا گؤزلرین،
گؤرن‌کیمی فرماندهی‌ایتیرمیشدی سؤزلرین.
ـ بله قربان!
دئیه، دوردو سؤیود کیمی قیراقدا،
أوره‌گینده دؤنه دؤنه چاغیریردی:
ـ بیسمیللاه!
فرماندهین دولغون گؤزو چاخدی بیردن مورادا
ایسته‌دی کی قالخیب جوما یاغدیرا مین بیر قادا.
لاکن لبین چئینیه‌رك:
ـ بگو بینم چی‌شد این؟
دئیه،دوردو، چیرپیناراق دالی وئردی نفسین.
ـ یا آللاه هی!
دئیه موراد بئله آچدی ئوز سسین:
ـ بله قربون درخدمتم!
و تیتره‌دی قیچلاری.

کجاس گلناز پدرسوخته!
او قوپارتدی هاواری.
فرمانده ئوز نظریندن کئچیریردی گلنازی.
سانکی بیرده آغاج آرا باسدیلار بیر پاوازی.
او باغیردی:
ـ پاشو، گم‌شو، دختره‌رو بیار اینجا؟
آیاق اُوسته قالخدی بیرده تعظیمینه اگیلدی
ـ چشم قربان!
دئیه ـ دئیه قاباغیندا بوزولدو
دوشونه‌رك موراد چیخدی دالی ـ دالی سارایدان،
سیزیلدادی چؤلده کولك، دولاشاراق بوزمان.
ـ داها گئتمك!
دئیه موراد، ئوزون سالدی باییرا،
*
یاتیشمیشدی تمام دونیا، یوخ‌ایدی هئچ‌سس ـ سمیر
آنجاق کولك اولموش ایدی طبیعتده بیر اسیر.
یاخاسینی قالدیرراق موراد دئدی:
ـ بیسمیللاه!
لاکن شاختا سانمایردی نه‌خان، نه‌شاه، نه‌آللاه!
ساللانیردی بوز قندیلی بوغلاریندان مورادین،
یوکسلدیردی گئده ـ گئده شاختا کولك بئداین.
جور به جوره مفکوره‌لر کئچیرتدیسه بیرآندا،
ـ گرك گئتمك خان بویورور
دئیه دوردو بیریاندا.
شاختا مجال وئرمه‌ییردی هئچ بیر فکره دورماغا،

ناچار موراد:
ـ گرک گئدم اوشاقلاری ییغماغا
دئیه جومدو چؤله، بیردن آیاق قویدو قاچماغا .

ـ۲ـ

بودور، ایندی گئتمك سارایداندگرك
گلناز داخماسیندا نه واردیر گؤره‌ك.
سارایین آلتیندان بیرقات آشاغی.
سریلیبدیر قارا خانلیغین باغی.
قارـ چووغون هاوادان شدتله تؤکور،
قوجا آغاجلاری آغلیغا بوکور.
باخچادان اوتایا آلچاق داخمالار
گئییمیب آخ‌باشاق، توتقولاییب قار
نه‌سس وار نه‌صدا، ظلمتدیر آنجاق،
گونشدن سحردن یوخدور هئچ سوراق.
قار تؤکور آمانسیز، سانمایین هئچ‌نه
چؤکوز قارا دومان دوزه چیمنه.
آنجاق گاهدان گاها ایتلرین سسی
قالخارکن دینله‌ییر آزان هرکسی.
داها بوردا یوخدور خانلیقدان خبر،
گؤرونمور بورادا سارایدان اثر.
داخمالار قوینوندا اوجا بیر گونبد
سانجیلیب قارلارا دوروبدور برت ـ برت.
بیر امامزادانین نشانیدیر بو،
آچیقدیر رعیته قوجاغی، قوینو.

دردلی‌لر گنجه‌لر بورادا قالیر
صدق ایله یاپیشیب مطلبین آلیر،
مظلوملار بورایا پناه گتیریر،
جیگرلر داغیدان مین آه گتیریر.
قادینلار نذیرین بورایا وئریر
سؤزلولر سؤزلرین بورایا دئییر.
بوتون قهرلیلر گلیب آغلاییر،
امیدسیز کیمسه‌لر اومید باغلاییر،
خان ایسه بورایا آند ـ ماند ایچیر
رعیتین بوینونو سنبل‌تك بیچیر.

بورانین خدامی مو للابیلالدیر
اونوندور بورادا هرنه‌کی واردیر.
تاریخیندن آنجاق بیلال آگاهدیر،
باشقا کیمسه بیلمك بؤیوك گناهدیر

گونبدی گنجه‌نین باغرینی بیچیر
توپا ـ توپا قاری، چووغونو ایچر.
کولکدن ـ شاختادان کئچیب چراغی
قاریله آغاریب یاشیل باشاغی.
داخمالار بورویوب دؤرد ـ دؤره‌سینی
چن باسیب گیزله‌ییر شن ذروه سینی.
اوزاقدان باخاندا، سانکی بیر آنا
بالالارین ییغیب اویان ـ بویانا

بودور آز اویانا، ایتلر اولاییر،
بوروشلاردا کولك سسین دولاییر.
ظلمتده دایوخدور باشقا سس، آنجاق
هو! وورورساندا، هو! ائشیدیر قولاق،
یاتیب یئر، یاتیب گؤی، یاتیب طبیعت،
بوروبو بدور کندی آغیر بیر ظلمت.
آنجاق قار ندنسه یاتیشماق بیلمیر،
قارا أوره گینین یاسینی سیلمیر.
فاغیرا ـ یوخسولا قان یاش ایچیردیر،
جانلارا مین کسگین قلینج کئچیردیر..
قورخورسا، أولکورسه جناب سرواندان
قصاصینی آلیر خسته جانلاردان.
قالانیر، قالانیر، سانماییر هئچ نه
کیم بیلیر نه اولا؟ بوغازدیر گئجه.
کیم بیلیر اوچوردا هانکی داخمانی
کیم بیلیر آغلادا هانکی انسانی؟
کیم بیلیر باتیرا هانکی اولدوزو
کیم بیلیر قارالدا هانکی گوندوزو؟
کیم بیلیر آغاردا هانکی ساچلاری
کیم بیلیر قارالدا هانکی یاخانی
کیم بیلیر قوجالدا هانکی قوچلاری؟
کیم بیلیر جیردیرا هانکی چوخانی؟
قارلی بیر گئجه‌دیر، أوره گی ظلمت.
یارادیر مشقت، یارادیر ذلت.

* * *

یاتیب یئر، یاتیب گؤی، یاتیب طبیعت
بورویوبدور کندی آغیر بیر ظلمت.
بیر آزجا اویانلیق ایت‌لر اولاییر،
بوروشلاردا کولك سسی دولاییر.
وییلتی سالیری دار تنگه‌لره،
دایانمیب، چیرپینیر هاوادا ــ یئرده.

بودور، دیب تنگه‌ده جانسیز بیر ایشیق
دئمك اوردا واردیر بیر نئچه آییق.
بوظلمت ایچینده اویاق‌وار دئمك،
فرماندهدن باشقا کیمسه‌دیر گؤره‌ك.

فیدایی «مختار»ین آروادی‌گلناز
گئجه‌نین قوینوندا ائیله‌ییر نیاز؟

باغلاز سیلکیندی باردان،
دوشمان کام آلدی یاردان.
نولا بیر خوش گون گله
بیزده قورتاراق داردان.

اودلان فلك، یان فلك،
قلبین اولسون قان فلك .
کیمینه درد وئریبسن،
کیمینه درمان فلك.

-۳-

أوچ گونون ایچینده باسیلدی تبریز،
انسانلیقدان داها قالمامیشدیر ایز.
بیرچوخ فدایی‌نی داردان آسمیشلار،
امام زاده‌یه‌ده قدم باسمیشلار.
گلمیشدی بورایا جناب سروان،
کندستان اهلینه دئییردی قان! قان!
فدایی مختاری گولله‌لمیشدیر
- آروادی‌بیزیمدیر!»
کنده دئمیشدیر.

-۴-

آرخ دیبینده آغ گئیینمیش گؤیومتول بیر سرو آغاجی
قاراقیشاهئچ باخمادان یوکسلمیشدی باشدا تاجی.
أوره گینده قورخو، موراد یؤنه لیردی اونا ساری
آزاد سروین ئونونده او، اوخویوردو آراز باری:

آرخ دیبینده بویلانان سرو،
عؤمور سورمه غرور ایله.
رخصت یوخدور کیمسه بوردا
بیر یاشاسین سرور ایله.

سن تکی هر گؤزل مخلوق
قربانلیقدیر بیر هوسه.

بیر هوسدن ئوترو اینان،
سون وئریلیر من نفسه .

شادلیق بوردا حرام اولار
چیچکلنن هر باهارا.
بوردا بولبول سینه سینه
وورورلار مین آجی یادا.

ایسته سنسه آسوده لیك
قاتلان دیزه آرتیق قالخما.
گؤزه‌للیك قوی نابود اولسون
اوفوقلره بایغین باخما.

-۵-

مایدانلارین، که‌هرلرین، بوزلانمیشدی یاللاری،
کوللك گؤیده اویناديردی کیم سیز- یالقیز آغ قاری.
قوش باشیلار دومانلیقدا رقص ائدیردی قالخیبان،
آخ توکلر تك سریلیردی قارلار أوسته تازادان.
چیگنینه «بیربشرنو» آتمیش چاتما قاشلی جوان گلناز،
آغ آتینا مینمیش ایدی.
سورو تلوردو فرماندهین نعشینی قار أوستونده،
دنه ـ دنه بوز دونموشدو صوراتی‌نین پوستونده .

***

ظلمتین أوره‌گین دئشیردی بشرنو
قیزیل بیر سحردن وئریردی خبر.

سؤکولور دان یئری، آچیردی سحر.

سئوگی دونیاسیندا محبت جوشسا،
دایانانماز قارشی نه سروان، نه خان!
گؤستریب هر زمان بو حقیقتی
دورو گوزگوسونده قوجامان زمان.

خنیه کندی، قیش ۱۳۴۶

* * *

کیم ؟

بلکه من آناسیز قالایدیم
گؤزومدن یاشی کیم سیلردی؟
ئویره دردی ساز ـ سؤز کیم منه
یوکسلمگیمی کیم دیلردی؟

کیم منه بس ناغیل دئیری
هر سحر قوشمالارقوشاردی؟
آیدین بیر گلجکدن ئوترو
اوخویوب اوخویوب جوشاردی؟

قادا منه قارشی گلنده
کیم «قادان دوشسون ئوز جانیما
آنان ئولسون بالا» دئیردی
قاچاـ قاچ گلردی یانیما؟

اوندا کیم هرزمان یاناردی
منیم احوالیما دونیادا؟
منله کیم ایچردی غم اوغون
منله کیم دوشردی اودلارا؟

هوندور قالان لیاقتدیر!

اولو آتا ـ بابالارین باشلارینا نلر گلمیش
کیملر وارمیش، کیملر یوخموش، کیملر قالمیش، کیملر ئولموش؟
دره‌لردن تپه‌لردن چایلار، سئللر نئچه آخمیش
اسکی انسان طبیعته، یاشاییشا نئچه باخیمیش؟
گلن باهار، ئوتن پائیز نه ارمغان گتیرمیشدیر
گئچن زمان انسان بوردا نئچه عؤموربیتیرمیشدیر؟
یاشاییشین گر گیدیر تانیماق کئچمیشی بیزه
تازا نسیل باخا گرك اولو باباگئلدن ایزه.
کئچمیش ئوتموش حادثه‌لر گلجله بیرعبرتدیر،
انسان ئولر گئده‌ر، آنجاق هوندور قالان لیاقتدیر!

اعتناسیز باش آشاغی سالیب بوردا زمان؟ زمان،
خبرسیز هراولاییشدان دولانما ای مغرور انسان!
بو دوزلره چوخ داهیلر سندن قاباق باسیب آیاق،
بوداغلارین ئوبنلرینده قاینایببدیرمین جور بولاق.

سندن قاباق چوخ سورونوب بوردا چایلار داغ آشاغی،
خیلی واخلار دومان دوتوب یئری، گویو، داغی، داشی.

*

میلیانلار ایل بوندان قاباق طبیعتین سون نغمه‌سی،
انسان اوغلو، یارانیبان سالدی‌یئره،گؤیه‌سسی.
بیتمز زمان دولاناراق مکانلاردا چئوریلمه‌دی
اسگی انسان‌گلمیش یئرین تانیمادی هئچ بیلمه‌دی.
گاه دئدی‌کی گؤیده،آخان او آی منی یارادیبیدیر.
گاه ایناندی اونو بیر گون قیزیل گونش اویادیبدیر.
گاه یارادان ایچون گلیب‌مس قیزیلدن هیکل قوردو
گاهدا گؤزه‌گؤرونمز بیر آللاه ئوترو بوینون بوردو.

*

انسان عاغلین ایشه سالیب مینلر تانری یاراتدیسا
تانریلارسا آشلارینا سویوق ـ سویوق سو قاتدیسا،
ظلمت چؤکوب انسانلیغین یوواسینی بورودوسه
مخلوق تانری، خالقلرین تورپاق اوسته سوردوسه،
یئنه زمان چئوریلمه‌دن یورلمادان هی دولاندی،
آی‌کئچدیکجه، ایل ئوتدوکجه،
آج تانریلار بیر۔ بیر أوسته چوخ قالاندی.
انسان دوشدو تانریلارین جنتینه یانا ـ یانا.
یاراتدیغی دستانلاری آجی ناغیل اولدو اونا.

بعضن انسان ترپنره‌ك بویلانیردی ظلمتلرده
اونون‌کسگین چاغریشیله یازیلیری مینلر پرده.

چاغیریردی انسانلاری قارداشلیغا، محبته،
اوسون قویماق ایستەییردی آلدانیشا، شقاوته.
حق یولاندا مبارزه وورغونلاری سارسیلمادان
تیکانلارا، اوچروملارا ،مانعلرەهئچ باخمادان،
یاشاییشین دئولریله ووروشماغا باشلا ییردی،
عفریتلری، پادشاهلاری، اوخلاییردی، داشلاییردی.
یوکسلدیردی ماوی گؤیه ألینده کی مشعل لری،
باخمادان کی کسیلەجك ظلمت ألیله أللری.

*

بو انسانلیق عالمی‌نین بزه‌کلری اولانلاردان
گلجگه قالیب خیلی عظمتلی شانلی داستان.

کئچمیش‌ئوتموش حادثه‌لر گلجگه بیر عبرتدیر،
سن ئولرسن بوردا آنجاق هوندور قالان لیاقتدیر.

تبریز ۱۲ / ۱ / ۴۶

خیام!

او خویارکن سنی آنا دیلیمده ،
دیله میشدیم قبرین کؤرمگی، خیام!
یاشاسین انسانا قایغی، صداقت
سن کیمی داهی‌نین دیلگی، خیام!
آچاراق خلقیوه حیات سیررینی،
ظلمکار شاهلارا قارشی دایاندین.
خرابات ایچره بیر پیاله سئچدین
سارایدان آیریلدین، یاندین، اودلاندین.
شریعت قالمادی هئچده قایغیوا
سارایلار یانمادی سنین حالینا
کمالات کسب ائتمیش،لاکین«فضولیم»
سیر ائتدیکجه سنین اوکمالینا
سنین غمین–دردین، اولوکدرین.
اوره‌ك دؤیونتونده بیزیمکی خیام.
بیلیر سنمی منیم «کشوری» لریم
اضطرابلارینداندان آلمیشدیر الهام،
دوغرو دئمیشلر قبرین کؤنو للرده دیر.
خیاملار یئرلرده یاتاسی دگیل.
اوره‌کلر مولکونده یاشاییرسان‌سن،
آذربایجان‌سنی آتاسی دگیل.

نیشابور، خیامین مزاری
فروردین ۱۳۴۷

آغ یئل

طبیعتی جانلات چیچك لریله،
باهار بایرامیدیر باشلا أس آغ یئل.
بیریاندا قالخیبدیر قیزیل لالر
سن أسمیرسن بوردا نییه‌بس آغ یئل.

یوردومدان گئتمه‌ییر سست‌لو گو قیشین
قاباغا آپاریر ظلت ئوزایشین
اولما باتماییر بو ظالمه دیشین
وئربوئولموش یئره بیرنفس آغ یئل

ساچماییر گونشی‌دای طبیعتین
فرمانی ئوتگوندور قارا ظلمتین
دوشنده یادیماسنین قدرتین
اویانیر کؤنلومده مین‌هوس آغ یئل

محبتدن یوخدور بوردا هئچ نه‌ایز
یالتاقلار ـ ظالملر اولورلار عزیز
قالمیشام وطنده یالقیز کیمسه سیز
سن‌منیم سسیمه‌وئر بیرسس آغ یئل

گل باشلا ووروشو چیرکین ظلمتله
چاغیر انسانلاری صاف محبتله
ایستی أسیب، یئری قوروت حدتله
قاراقیش أورکنین دیبدن کس آغ‌یئل.

۵

کوریوخودان‌اویالت یازیق ساروانی
ایزله سین ده‌وه‌لر قوی بیابانی
پئشوازا چاغیرسین مینلر انسانی
سسلننده کاروآندا جرس آغ‌یئل.

خئیلی واختدیر آجی مئحلر أسیبدیر.
آغیر–آغیر شپه یوردو باسیبدیر،
سئوگیلیمین یولون پالچیق کسیبدیر،
دوزگونون خطرینه گل‌بیر أس آغ‌یئل.

۱۶/۲/۴۶–مهرام

عصیان

کؤکسومده چیرپینان توفانلی أوره‌ك،
یئنی سیخی، یئنی غربت ایسته‌ییر.
یئنی درد، یئنی‌سؤز، یئنی حادثه
یئنی آلله، یئنی ظلمت ایسته ییر

*

قولاغیم تشنه‌دیر یئنی سؤزلره،
بولانلیق سولاردان قوی نجات تاپیم.
بوراخ وورسون دنیز یئنی دالغالار،
قوی یئنی کؤپوکلر آغزیملا قاپیم.

*

داها قول قویمارام اسگی دیلره
تازه‌لیك آجیدیر وجودوم بوتون.
ایستیرم بو ماوی یاشیل سمایا؛
أملیمله وورام یئنی بیر سیتون.

*

یوخسا قایتارمنی أن اوزاق یئره
اسگی انسانلارین چیلپاق دورونه.
اورداکی نه یاخشی نه‌پیس یوخ ایدی،
قاییدیم قوی داغی من یئنه ـ یئنه!

۴۶/۱/۳

لقاح

باغچا ایچره قوپوب ترپندی بیر یئل،
ئیلیه‌دی شادیانا مینلر گول سونبول.
باغچانی اوخشادی یئل شیرین ـ شیرین
اُگله‌نیب ئوپدولر گوللر بیرـ بیرین.
یئل قالخیب یئنه‌ره‌ك سالدی سس‌ـ صدا
لذت احوالاتی قوپدوباخچادا.
لذتله کاملاشماق واختی یئتیششیدی
انتظار آیلاری داها بیتیشدی.
ائر کك گول اُوستوندن قوپدو توخوملار
دیشینین ایچینده قالاندی بارـ بار.
قالخدی مینلرتوخوم بیر ائر کك گولدن
اویاندا ـ بویاندا اویناندی یئلدن.
دسته ایله دیشی باغدان ئوتوشدو،
یوسما گوللریله‌ختیلی ئوپوشدو.
سئو دیکجه کام آلیب کام باغیشلادی
بوردان اورا ـ اوردان بورا اویناندی.

یاشا، ستارخان!

سنده جانلانمیشدیر منیم آمالیم،
قارا داغلی گؤزل ایگید قهرمان.
قانادلاندی یئنه ترلان خیالیم
بودور، قوشدوم سنین شأنینه داستان.
تزاری ـ قاجاری سانجیردی سؤزون،
غضبله دولوردو هرایکی گؤزون.
ظلمو ـ ایشکنجه‌نی گؤرموشدون ئوزون،
ایره‌لی گئدیردین هئچ دایانمادان.
ائللرله بیرلیکده قیاما قالخدین،
آرزولار گؤیونده اولدوز تک آخدین.
شاهلارین کؤکسونه سونگوده تاخدین
سندن نور آلیردی ئولکه‌میز ایران.
سسیوه‌سس وئردی آذر ائللری
دالیا آتیردی قارا ایللری.
کندلی‌نین فعله‌نین پولاد اللری
یارادماق ایستیردی یئنی بیر دوران،

سورولدون تهرانا چیراقلار سؤندو،
رضاخان دیرچلدی، قاجارلار یئندی
گون‌ئوتدو، ایل کئچدی، زمانا دؤندو،
قیرغینلارا دوشدو آذربایجان.

* * *

محمدرضاخان سانکی داواولدو
آنالاری آغلار قویدو ساوولدو.
بیرگونده ایراندان ایت تلك قاوولدو
«شاه گئتدی» بایرامی قالخدی‌بورادان

قوروب جمهوریت ایندی بو ائللر،
کسیلمه‌ییب آنجاق حله‌سام یئلر،
یئنه گؤزله نیلیر او داشغین سئللر،
آخین ـ آخین آخسین دنیز تك انسان.

ایشچیله ـ اکینچی بایرام ائیله‌سین،
هرآغیز هر دوداق نغمه سؤیله‌سین..
قیزیل بایراق آلتدا ائل بئله دئسین:
دؤنه ـ دؤنه سنه: «یاشا، ستارخان!»

مرداد ۱۳۵۸

ئونومه‌چیخ گیلن!

یئنی داشلامانی منیم دالیمجا
آجی ـ آجی بوردا ائشیتدیم، حریف!
غم ایله یوغرولموش منیم خمیره‌م،
بونو بیلمه‌بیرسن، صدافسوس، حییف!

*

ائشیتدیم بیر یازیق شب‌پره‌کیمی،
گونشین اوستونه هجوم ائدیرسن،
منه آتلاتدیلار چاشیب جاییبسان،
یئنه اگری ـ اوگری بیر یول گئدیرسن.

*

منیم پاك آدیمی لکه‌له مکده
تشبث ائدیرسن، ظفر چالمیرسان.
«بیر شبهه سالارام خلق ایچره» دئیه،
رنگ به رنگ تهمتلر منه وورورسان.

*

سن گونشی گؤیده دانیرسان بئله،
چالاغان باخیشیم گؤزونو دیدیب.
آیلاردیر دالیمجا هی وورنوخورسان،
بلکه اعتباریم سنی کور ائدیب؟

*

سن شاعر دگیلسن، هئچده بیلمیرسن،
قوزغونلارا شاعر خدمتچی اولماز.
شفقلری سؤکن ترلان قانادلار،
سارین یوواسیندا بوکولوب قالماز.

*

منیم آیاغیما قیرباج دؤینده،
سؤیله گؤرم حریف هاردایدین بس سن؟
دوشمان منی سیخیب «یازما!» دئینده
دوشونوردونمو هئچ نه اولور وطن؟

*

چکدیگیم عذابلار، ایشکنجه لردن
نییه هویوخورسان من دانیشاندا،
ایگرنج حیاتینین چیرکین اُوزونو
سیلمک می ایستیرسن منه خاندا؟

*

سنه، باخ اُوره کدن من آجییرام،
داریسقال فیکرینه یازیقلار اولسون!
ازلدن ائلیمین قانلی سیسان سن
یئنی پیسلیگینده یادیندا قالسین!

*

بودور سیرائدیرم زمان آخینین،
سنی بوغاجاقدیر قادر اللریم.
ای یئنی نوکری امپریالیزمین
ماسقانی ییرتاجاق شانلی ائللریم.

*

منیم اللریمله ها یالواراسان .
یووابیلمه زسن‌سن چیرکین اوزونو
منیم اعتباریم، منیم شهرتیم،
گئری قایتاراجاق یانلیش سؤزونو.

*

یانیب قاورولورسان، قیوریلیرسان سن،
کؤنوللر مولکونو شعریم آلاندا.
سنی دیدیم -دیدیم‌من ئولدورموشم
هر زمان قلمیم ظفر چالاندا.

*

بیلیرم گؤزونده تیکان تک دورور
یئنی «آزادلیغیم» یئنی «یولداشیم»
صاباح اوره‌گینی پارچالایاجاق
آغزیندان اود ساچان هر وطنداشیم.

*

شعریمین بایراغی سنی یاخاجاق،
گؤر ونمیه جکدیر کولونده بئله.
ایسته دیکجه بانلا، کیم قولاق وئره‌ز:
یئل ایله‌گلن سؤز، وئریلیر یئله.

سنه چوخ یازیقلار، حیفلر اولسون،
منی آلچالتماقلا اوجالمیرسان هئچ!
هر آن ظفر چالان، غلبه چالان
دهامین ئونونده دای‌قالمیرسان هئچ!

*

دردیمی سؤزمو بلکه دویاردین،
وطن‌سیز وطنده‌شاعر اولسایدین
گووه‌نردین زولال تك کئچمیشینه
حیاتدا انسان تك سنده قالسایدین.

*

ئونومه چیخ گیلن قاچما میداندان،
أوزومدن اوتانان نامردحریفسن.
دوزگونون حیاتی لکه بیلمزدیر،
واختینی جهت‌سیز تلف ائدیرسن.

استانبول ۸ نیسان ۱۹۸۰

فارس قیزی

آخیجی لهجه‌لی گؤزل فارس قیزی،
دیله گؤر نئجه خوش صدالیام من.
زرتشتون یوردونون اودلو چیچگی،
طبیعتین پارلاق جمالیام من.

سنیندیر اوره‌گیم، سنیندیر جانیم،
ازلدن سنینله قاینایب قانیم.
سنین دوستلوغوندور عزتیم شانیم،
منه التفات ائت، وفالیام من.

یولونا تیکمیشم وورغون گؤزومو!
سنه قربان وئررم اینان ئوزومو؟
محبت آختارسان، ایزله سؤزومو،
دوستلوغون باشلیجا مقالیام من.

شیرین ـ اینجه دیللی گؤزل فارس قیزی!
دیلیمده سؤز واردیر، کؤنلومده سیزی.

سئوگی یوردونون بیر پارلاق اولدوزو
محبتین عشقی کمالیام من.

بیلیر سنمی کیمم؟ کوراوغلو دؤلو
دوداغی سؤز آجی، أوره‌گی دولو،
محبت باغی‌نین‌دردلی بولبولو،
سئوگی دونیاسی نین هلالیام من.

ائلیمه دئییرلر آذری ائلی
دیلیمه ایسه آذربایجان دیلی.
مبارز ائللرین آرخاسی بئلی،
تاریخین شوکت وجلالیام من.

هر آخشام واراندا لاله‌لی دوزه،
سنی دیله ییرم من گزه ـ گزه.
محبتلی أل‌له قوناق گل بیزه،
نه واخدیر سنینله آرالیام من.

عاشیقم او سوزگون آلا گؤزونه،
کؤنلومو اوخشایان دوزلو سؤزونه.
باشقا بیر کسله یوخ، دئییم ئوزونه،
منه ظلم ائیلمه یارالیام من.

اوددور بوردابوتون آخیش، دوز، چیمن،
سئویرسنسه منی بیر کره دیللن.
نییه گیزله‌ییرسن سیرر سؤزون مندن
أوره‌گیندن سنین کی حالیام من!

دوزگون گلیب سنین جفاندان دیله
دئییر سن تکی بیر عشوه‌لی گوله:
حقارتله نییه باخیرسان بثله
دردلیلرین غمی- ملالیام من.

تبریز — ۱۳۴۶

آجی جنگ

بو آجی جنگ ندیر؟
کیمدی سوخولموش وطنه؟
کیم ایذین وئردی گیره خصم بودشت و دمنه؟
سن، ئوزون بیر وطن اوغلو ساناراق
هئچده آلدین‌می ئونون بؤیله تجاوزکارین؟
خیردالا سؤزلرینی، هرنه وارین سؤیله منه!

بختیار ایندی پاریسده سنی آلقیشلایاراق
عملین خاطرینه‌ده‌یقه ده چیمدیك چالاراق
مژده اربابلارینا گؤنده‌ره‌رك پاداش آلیر.
سنی گوندن‌گونه ایراندا اویونجاق کیمی فیرالاندیراراق،
ملتین عشقینه آمالینا خور باخماق ایچون
میدانا سالیر.

ئونونه هرگلنی ئولدوروسن وجدان سیز

پارتلادیرسان بیزه بومبا، آمریکا باغیریر.
ساواکی ـ شاهچی بوتون ضد بشر عنصرلر
میدانا آتدی سنی بوغماغافریادیمیزی
قاینایر قانیمیزایندی سنه لعنت یاغیریر.

ماسکاووردون اۆزونه، اۆلده اسارت ایپینی
لیبراللار اۆلی ایله سالاسان بوینوموزا.
اودلادین ائولری بومبایلا حیا سیز جاسینا،
ئۆیله دهشتلی کی یاندیردی اودون قلبیمیزی
آدینی قویما بشر سن، سنه یوخ استخلاص

انقلاب ائیله میشیك، تاج کیان قاوزامیشیق،
ایره‌لی یوکسلیریك بیز ایری آدیملار ایله.
بوپولاد عزمیمیزین کیمسه دایاندیرماغینی ـ
باجارانماز داها، سن
کیمدی کی گۆستر منه او؟
سنه وعده‌یله ریاست وئره‌جکمی ریگان؟
سن اصیل اوغلو دگیلسن وطنین، ای شیطان!

جورج بال سن کیمی بیر خاینی تشویق ائده‌رك
سئوینیر ایرانا بیرده قاییدا استبداد
نه «ضرورت»تانییرسان، نه«گذشته» نه‌ده «حال»
نه «سیاست» نه‌ده کی «مرحله» نه «استقبال»
سن کیمی ناخلف ائولادین اۆلیندن فریاد!

باخ گۆزل یوردوموز ئوترو یئره دوشموش پاسدار

انقلاب اوغلودور او، قانمیاجاقسان بونوسن.
ئویله خودخواه بشرسن کی‌سنه یوخدو وطن.
سس‌سسه وئرسن اگر مین آمه‌ریکالی ایله
یئنه‌ده انقلابین‌ئوزطریقی،ئوز یولووار،
گئده‌جکدیر ایره‌لی، دوتمیاجا قدیرکی قرار...

رهبریت سنی آلداتمیش،ئویونمه ئوزونه!
رد اول، ایت،گئت،داها بسدیرکی!
یئتر بو نجا خیانت پیشه!
اوتان ایندی، بئله قارشیمدا دایانما، دورما،
بوینونا تاخما مبارزلرین آرمین، آزغین!
انقلابین تملی‌گؤردو ألیندن تیشه.

قارپیزا ایشله‌ین اول بئینینی ساتدین بگینه
بومبا وئردی ألینه‌قان سوروجو اسرائیل.
سقفین آلتیندا قالیب ئولدولر یوزلر انسان
نه نبوغ اهلی ایمیش سن! ئولو قالخیر یئردن
ایشی ساهمانلادی‌بیر لحظه‌ده ده‌عزرائیل.

سن‌ائشیتمك باجارا بیلمزایدین
طینتین پیس ایدی،
هئچ دینله‌مه‌دین انقلابین نغمه‌سینی.
آمه‌ریکانی ییخان گورسینی.
فیرتینا قالدیراراق قانا بویادین وطنی
مائوئیستلر سنه «به! به!» دئدیلر، «جان!» دئدیلر.

ناخلف اوغلون اولوبدور»
آنایا
ـیان!»
دئدیلر.
ائله ظن ائتمه‌کی بومبایلا بیزی ئولدورسن،
دا قیامت قوپاچاق
گوللر سولاجاق
گونشلر باتاجاق
انقلابین آغاجی
بار گتیرمز اولاجاق!

بیل کی شاهلار شاهی‌نین درگاهی اود پوسگورموش
ستونو سینمیش الی الاخره استثمارین.
بورا ایران دئییلیر
قهرمانلار وطنی!
گؤزون آچ، یاخشیجا باخ،
یاخشیجا دینله منی:
آذریلر قورویوبدور ابدی آتشینی،
داها بو ئولکه‌یه دؤنمزیئنه‌ده استعمار...

حق دئییب، حق ائشیدیب، حق یازارام،
دوزگونم، بیل، تانی‌سن!
آغ دوناتئز دوشه‌جکدیر لکه، البته‌کی من
سنه احسن دئمرم بؤیله جنایتلر ایچون.

۱۳۶۰/۶/۱۳

یالان گؤتورمز

طبیعتین گؤزل زینتی شاعر،
ازیلمیش کوتله‌نین سن دیلگی سن.
مظلوم انسانلارین کسگین بیردیلی
ایشیق اوره کلرین شن چیچگی سن.

*

ظلم تاپداغی نین غملی آهی‌نین
تؤره‌ین باریسان، اونلاردان دانیش.
سن جمعیتین بیرگؤره‌رگؤزو تک
تاریخین بزه‌گی انساندان دانیش.

*

سنین شاهبانوندا، شاهیندا ائلدیر
زنگینلره گئدیب بوش بیعار اولما.
سن کؤنول مولکونون شهریاریسان
شاهین اتگینده «شهریار» اولما.

*

گل دگیشمه شعرین معناسینی سن،
دوزگون شاعرلرین آدین باتیرما.

*

نییه‌بس ایشیقدان قوردتك قاچیرسان،
سارایلارا ندن «شفق» ساچیرسان؟

*

تاریخ بیل بوراخماز باشین هرزمان،
دوتاجاق بوینونو داها ئوتورمز،
زمانین گوزگوسو یالان گؤتورمز.

۱/۱/۴۶ تبریز

ائل قوشلاری اساسیندا

بولود آغلار یاغیشلار،
یئره یاغیش باغیشلار.
یاغیش یئره دانالار،
یئر جانینا قان آلار.
قانین رنگی قیرمیزی،
من سئومیشه‌م بیر قیزی.
یاناقلاری آلما تک،
گؤزلری پیالا تک.
منله سئویب ـ سئویشدی،
کوسوب یئنه باریشدی،
گؤردوم اونو باخچادا،
گول ییغیردی بوخچادا،
بوخچا گولو سولارمیش،
درد جانیما دولارمیش،
رنگیمی درد ساراتدی

گونلریمی قاراتدی.
گونلریم گونشلیدی،
اوره‌گیم آتشلیدی.
گونش باتدی دنیادا،
آتش سؤندو داخمادا.
اوچقون داخمام قارالدی،
قیز منی عشقه سالدی.
عشق یامان اولارمیش.
عشقه دوشن سولارمیش.
عاشق اولدوم باهارا،
کؤنلومو باسدی یارا.
یارا، هجران یاراسی
تاپیلماز میش چاراسی.
قوشلاریله ئوتوشدوم
چاراسینی سوروشدوم.
قوشلار دئدی «ای عاشق!
گئت عشقینده، اول صادق!
دردین سؤزون یاردادیر،
یار اولماسا هاردادیر؟»

۱۳۴۶

ناغیل

ناغیل گئنیش کوتله میزین آجی سیدیر، شربتی دیر،
ناغیل خلقین یاد ئونونده غضبی دیر، حدتی دیر.
ناغیل ائلین، امکچی‌نین، زحمتکشی‌نین أوره گیدیر،
اوبالارین آرزوسودور، امیدی‌دیر، ایستگی دیر.

من ایللر دیر ئوز خلقیمین ناغیللارین توپلاییرام،
آجی‌سینی شربتی نی ناغیلاردا آراییرام.
گؤزل باهار چاغلاریمی بو یوللاردا قویلا میشام،
قولو پولاد اوغوللاری ناغیللارلا هایلامیشام.
من آخمیشام کندلیلرین ایشچیلرین سینه سینه،
سؤز وئرمیشم اوردا آخان ائنلی چایین گور سسینه.

قیش ۱۳۴۶

دوزلر

مین دیل ایله کئچمیش لردن
ای وئرن مین خبر، دوزلر!
منه دئیین دونیا بویو
نلر گؤردوز، نلر دوزلر؟

*

دای أوره‌گیم اولوب شان ـ شان
دونیا دؤنوب، سانکی زندان
دویموشام من یاشاییشدان
حیاتدا یوخ ثمر دوزلر.

*

ظالم قالیر ئوز تاختیندا
خلقین آچمیر گول باختیندا
حیاتین أن خوش واختیندا.
بوردا ئولور هنر دوزلر.

*

قوجاغیزی آچین یارا
گلن واردیر باختی قارا
اعتبار یوخ دونیالارا
عؤمورده یوخ به هردوزلر.

۴۳/۲/۱۲

گزدیم

عمرومون ایلك باهاریندا،
چیخدیم گوللو باغی گزدیم
تاپانمادیم سئوگیلیمی،
سولو گزدیم ـ ساغی گزدیم.

*

حیاتیمدا بولبول ئوترو
عشوه ساتان بیر گول ئوترو
وطنیم ئوترو،ائل توئرو
شاد شاد اولدوم ساقی گزدیم.

*

غمه وئرملك آرا ایچون
درتلریمه چارا ایچون
بیر أوره‌گی یارا ایچون
مین دره‌نی ـ داغی گزدیم

*

اولدوم دوشمانی ظلمتین،
بیر وورغونو طبیعتین

باخچاسینی مجتین،
عمرومون خوش چاغی گزدیم

*

سئیرائدنده ایلك باهاری
گؤرجك ایتردیم شوخ‌یاری،
دوزگون دئییر بیرگول ساری
باشدان باشا باغی گزدیم.

۴۶/۲/۱۲

بایاتی

عزیزییەم غریبم
دردە ـ غمە نصیبم
داغلار ـ داشلار آغلایین
وطنیمدە غریبم.

*

یارترك ائدیب یانیمی
درد سوموروب قانیمی
ظلمکارین فرمانی
اودا یاخیب جانیمی

*

نازلی قوشوم اوچوبدور
جانیمی غم بیچیبدیر
حسرت اوغون أورەگیم،
ایستە دیکجە ایچیبدیر.

*

سئلمە دەییب بئلیمە
ظلمت چۆکوب ائلیمە
احوالیما آغلایین
حسرت قالدیم دیلیمە.

۴۶/۲/۱۳ ـ تبریز

یاشاریم منیم

اومیدلر بیغناغی، آرزو بشیگی،
خوش گلدین دونیایا یاشاریم منیم.
وطنین بو آغیر قانلی آییندا
چاتارسانمی هایا یاشاریم منیم؟

*

قوی بوتون آنالار اوغول دوغاندا
اومیدلرله دولو «یاشار» سؤیله سین.
قهرمان اوغلونو اونودماز وطن،
گلجك سنیندیر آیاشار، سنین.

*

گلجکله منیم اوزون ایللردیر
وار یمدیر بیر قیزیل عهد و پیمانیم.
قانیملا یازمیشام کؤنلوم اوجوندا
نیسگیلیم، آمانیم، کؤنلوم، ایمانیم.

*

من ئولرسمده، سن آیاق باس گیلن
قانلی قیزیل آیاق گؤزل تبریزه،
قاریش به قاریش گز،دولان وطنی

گل سنده عاشیق اول ازل تبریزه.

*

قوی قابارلی ألّلر، پولاد بیلکلر
سنی سلاملاسین «عشق اولسون! دئیه.
تانکیوین آلتیندا أزیلسین شاهلار
تاریخین ئونونده باش أیه ـ أیه.

*

ای منیم فیدایی آرزولو اوغلوم
سنده اوختایلارین عنادین گؤروم.
آتان کور یاشاییب، کوراوغلو بالام
یاشاسین ایللرله بو آدین گؤروم.

*

سنین نسلین اوغلوم، گؤزون آچاندا
درس‌ده اوخویاجاق آنا دیلینده،
آل بایراق ارکده ده هاوالاناندا
سیتم قالمایاجاق وطن ائلینده.

*

نیسگیللی أوره‌کلر آرزوسو اوغوم
منیم شعریم، منیم کؤنلوم دادیسان.
بو گونش، بوهاوا، بویئر سنیندیر
آناوین آناوین سن مورادیسان.

تهران، ۱۶ آذر ۱۳۵۶

اوغول

آنام منی أللریله
«قیزیل سو» یا وئلله ییبدیر.
ـ بورا اولسون وطن.»
دئییب.

*

ئوز گوموشو تئللریله
یای واختیندا یئلله‌ییبدیر،
أوره‌گیمی ساکیت ائدیب.

*

قیزمار اودلا یئشیگیمده لایلا دئییب نغمه قوشوب،
آلیب منی قوجاغینا، دنیز کیمی داشیب جوشوب.

*

من آنامین آغیر ـ آغیر
گونلرینی قارالتمیشام،
گؤزله دیگی قوچ اولموشام.

*

آغ باش آنا اولما فاغیر،
خلقیم ایچون جان آتمیشام،
سانما هله یورولموشام.

*

من یئنیدن قایتاراراَم سنین باهار یاشلارینی
قویمارام کی دویون وورسون بیرده چاتما قاشلارینی.

*

قیرمیز رنگله، ازل گوندن
قیریلمایان اولفتیم وار،
اودور ایندی اودلوگونم.

*

دانیشمایین محبتدن
نامرد یادا نفرتیم وار،
حاقلیام کی من ئویونم.

*

أللریمده گؤیه قالخان خیردا ـ خیردا بو مشعللر
امپریالیز مین باغرینا سؤکه ـ سؤکه ائده‌ر سفر.

*

دئینه یادا آگاه اولسون،
أوره گیمدن قالخان آتش
آغجا کؤله دؤنمیه جك

*

قولاغینا دئینه آلسین.
بوردا اولان پارلاق گونش
سؤنمیه جك، سؤنمیه جك.

*

دونون ییغیب گئده‌جکدیر اودیوردوندان چیرکین ظلمت
ائللر اونا بسلیه جك همیشه لیك درین نفرت...

۱۵ خرداد ۴۷

اوچغون داخما

تاریخین ایلنمیش صحیفه سینده
اسیریك آی آمان.
شیطان تورو تکی یان ـ یؤره میزی
بورویوبدور دومان.

*

أرییر اوشاقلار بیر پارچا بوزتك
گل بیرجه دایان.
گولونج ائیله‌ییرلر ایستگیمیزی
آتش آچ! اویان!

*

چك باشیوا ائلین قیزیل مشیینی
آلدانما تاتلارا
اونودما وئرانا اوچغون داخماوی
قوشولما یادلارا.

*

اوغورلار،
دور فیشقیرت أمجکلرینی
یاد یوردا سرپله تمیز سودونو،
بیتسین اوردا یئنه اودلو چیچکلر....

مهرآیی ۱۳۴۶

او یاغی

آقوجامان باغوان هارا یاتیبسان
گوللرین ایچیندن دور یول آلاغی.
سایاق اول، زه‌هرلی یاغیش أسیبدیر،
محو ائده‌ر ایندیجه بوستانی ـ باغی.

*

آییل، قیزیل گوللر بیر ـ بیر سولوبدور،
بوتالارا آجی تیکان دولوبدور.
ایستگیم، دیلگیم باخکی اولوبدور
گؤزل اگلنجه‌سی، یادلار اویناغی.

*

دوزلوگوقویدولار نئجه ساتینا
قاتلادیلار عشقی مین بیر قاتینا
قول قویماز یادلارین تبلیغاتینا
ایگیدین بیلگینی، دوزو، ساياغی.

*

ظلمون حدتیندن زاغ ـ زاغ أسرم
دورمارام، ظالیمی گئری باسارام.
گئجه‌لر کندلره قوربان کسرم
اگر ایچلرینده اولسا اویاغی...

قیش ۱۳۴۴

اصلاحات!

بیرگون شاهلار شاهی شهره جارلادی:
«حؤکموموزله بوتون خان ـ بیگلر ئولور.»
بیلیندیردی بیلمیر بومثلی کی:
یوغون اینجه‌لینجه اینجه أوزولور.

آترقی پرور یوکسک یارانمیش!
فاغیرا ـ یوخسولا وئردیگین ندیر؟
خانی ـ اربابلاری چکدین تهرانا،
اکینچی یه تاخدین باشقا بیر امیر.

سؤیله دی ایشچی یه، کندلی یه، خلقه:
«ـ آنجاق تکجه منله ایشله ملی‌سیز.
آقا بیر اولاجاق، آللاهیزدا بیر
فئودالیقدان دای قالمایاجاق ایز.

گؤیلرده آللاها، یئرده ده منه
گونده بیر نئچه واخت باش أگه جکسیز.

قولدورلاریمینلا حؤکملریله
یئرلی ـ یئرسیز منی هی ئویه جکسیز.

آللاهین کؤلگه سی، مولانین ألی
عاغیللی صاحبکار، شانلی بیر شاهام!
نژادیم یوکسکدیر، گؤیده گونشم،
من کی دارنده‌ی شوکت‌وجاهام!»

یوغونو اینجلتدین، گتیردین دیزه
«نیکسون‌چین» ائیله‌دین گؤزل اصلاحات!
اما چوخ گوو‌ه‌نمه، ائلیم دوز دئسه،
سنه گؤستره‌ره‌م آشرفلی تات!...

آبان آیی ۱۳۴۷

کندلی قیز

لاغ ائدیرلر سنه «تمدنلولر»
دوشوبسن گؤزلردن ازل کندلی قیز.
«او آنجاق لاییقدیر یاپما یاپماغا»
بودور سن ایچون سوز، گؤزل کندلی قیز!

ساتیشا قویمورلار بو کور بازاردا
سنین بار ـ بەهرین، سنین امگین.
بیلمیرم بو پوزغون وئرانا باغدا
گوله جکمی هاچان ساری چیچگین؟

آناوین قوینوندا گول تك آچیلجاق،
آلنیندا یازیلیر قارا یازیلار
بوی آتدیقجا آرتیق، گونون قارالیر
خزانا واریرسان گؤرمه میش باهار.

کیچیك ایکن، سوددن یانقی قالیرسان
سونراسا یاتیردیر پیه ده آنان.
شیونه قالخیرسان واراندا درتلر،
تاپیلمیر دونیادا سنه بیریانان.

بوی آنجاق آنان تك عادت ائدیرسن
زاواللی قالماغا، یازیق اولماغا.
گنجلیگین چیچگی دوغاندا سنده،
گولمه میش باشلاییر غنچه‌ن سولماغا.

سنینله یاشایان فاغیر انسانلار
حیاتین سیررینی آچمیرلار سنه.
بویلانیب قالخیرسان چیچکلریله
ساتیلیرسان آی قیز پوللو کیمسه یه.

سحر هیسلی دامدا توستو ایچینده
تندیرده پاپیرسان گوللو چؤره‌کلر.
توتغون گؤزلریندن یاش آخیداندا
سینه لرده نئچه تیتریر اوره‌کلر.

سونرا آخشاما دك ایلمه چالیرسان
هم ألین هم خلی، قیزیل بویانیر.
سیزیر بارماغیندان قان داملالاری
سالدیغین ناخیشدا چیچکلر قانیر.

بیر مدت دونیادا عؤمور سورورسن
قوینوندا آچیلیر نئچه غنچه‌جیك.
بسله‌نیرلر،نئجه سن بسله نیبسن

اونلارا یئنه‌ده «کندلی» دئییریك.

بودور ارمغانی،بودور سوقاتی
سنه بو مقدس پادشاهلیغین
زنجیرلر قیریلیر یئر أوزه‌رینده
آی گؤزل، فیکر ائله، بیر دوشون درین.

آفریقانین قارا دوزلو قیزلاری
آتشلر آچیرلار «هایلاسلاسی» یه
بایراغین قالدیریب ایگیرمینجی عصر،
سنه من نه ایچون یازیم مرثیه؟

آذری‌گؤزلی، یورو شه‌هره!
دایانما، بوقدر صبرائتدین، بستی،
چاتیشاق تئزلیکله بیر – بیر یمیزه،
گل قاچیرداق بوردان امپریالیستی.

تهران ۱۳۵۵

قایتارارام

—

اومید باغلامیشام ایللردیر سنه
گلیشینی نئجه گؤزله ییرم من.
بولودلار آخیرلار ماوی سمادا
لطیف بیر یاغیشی ایزله‌ییرم من.

—

ایللردیر اُوزونه حسرت قالمیشام
ها قینایا یادلار اینان دؤنمرم
قورخمارام شیمشکدن، فیرتینالاردان
من پارلاق گونشم، هئچ واخت سؤنمرم،

آتلانیب دالینجا هایغیراجاغام
ئوتجگم بوتون دره نی ـ داغی.
سنی قایتارارام ئوز وطنیوه
بو یوردو اودانماز هئچ زامان یاغی.

۱۳۴۴

فخریه

اوستاد حبیب ساهره منظوم مکتوبدان

شعریمین اینجی سین من دوزه‌جگم
باغیشلا اوستادیم، شاعرم منده.
خلقیمین ایشچی‌سی، سیلاحچی سیام،
ساخلانیر أوره‌گیم بو گول وطنده.

دایقالار آخمیشام خلق آخینینا،
ازل گوندن اوردان الهام آلمیشام.
گزمیشم داغلارین آذربایجانین
ساعاتلار بو یئرده فیکره دالمیشام.

سرین بولاقلاردان خیلی ایچمیشم
اوبالاردا قوناق اولموشام، آی چوخ!
گنجلیگیم بورادا گوللنیب، دئینه،
کؤنلومده ذره‌جه منیم قورخو یوخ!

منیم هوندور آتیم بوددره‌میه‌جك
آشاجاق تپه‌نی، دره‌نی، داغی،
ابدا کی قارشی دورانمیاجاق
مصری قلینجیما آزغین گؤز یاغی:

بیرألده آل بایراق، بیرألدهِ شعریم،
چاپاجاغام آتی ان اوجالارا.
آسیا خلقلرین قورتاراجاغام
گئده جگم داها بیلمیرم هارا.

پولاد قوللاریملا قایتاراجاغام
یئنیدن آنامین باهار یاشلارین.
آجی دویونلردن قورتاراجاغام
اونون او زیل قارا چاتما قاشلارین.

امکچی الیله یئندیره جگم
شاهی شاهزاده‌نی تخت کیاندان.
امامزادالاردا آغلامیاجاق.
آنالار، اوغوللا، گلینلر، اینان.

گوللـه لنمیه‌جك با شماقچی «علی»
خلقلرین آرزوسو گولله نه جکدیر.
قبیری أوستونده «خیابانی» نین
سعادت یئلکنی یئلله نه جکدیر.

کندلردن قالخاجاق «آذراوغلو» لار
قالمایاجاق شاعیر قوینوندا الی،
سعادت نغمه سی یازاجاق هامی،
اسگیك اولمایاجاق کیمسه‌نین دیلی.

دئینه نامرد یادا هئچ زامان منیم،
اوره گیم سویوق داش اولمایاجاقدیر.
دئینه منیم ایگید کوراوغلو بالام
ئوزگه تورپاغینی آلمایاجاقدیر.

دئینه بوردان قالخان ابدی اودلار
تامام آسیانی بورویه جکدیر.
امپراتور لوغو بویوندوروقلا
دنیزلره ساری سورویه‌جکدیر .

۱۳۵۴

بلوچ قارداشیم

سحرله اویانیب اوزون یول سورن
یوموشاق قوملارا ایزسالان بلوچ.
گونشله سورونوب داغ-دره واران
یالین قایالارلا ووروشان بلوچ.

آی ائلین - اویماغین ترك ائدیب گئدن
سؤیله کیملر سنی دربدر قیلدی؟
هر آددیم اوتوروب درین آه چکن،
سؤیله کیم نشترله باغریوی دلدی؟

چیرپیندین یایی-قیش اودلو یئللرله،
ساوروق تالالاری اولدولاریلین.
صاباحی سیلکیندین، گئتدین ها گئتدین،
قانلی جنگللرده مسکن ائیله‌دین.

دابانی‌نین قالین قابارلاریندان
قان آخدی یول اوزره، قیزیل ایزسالدی
لهلییه - لهلییه جان‌هایی ایله
سن ئوتدون، قیرمیزی اشاره‌ن قالدی.

گئجه‌لر اوتوردون قارا کومادا

گه وه‌نین شعله‌سین اوزاقدان گؤردوم.
دؤنجك «اوديوردونا» گؤزوم اودلاندی
قانیوا ـ اودووا من جواب وئردیم.

دئییرم کی چوخدا اوزاق دگیلیك
يولوموزدا هرگاه اوچروم اولماسا.
هر گئجه بیز سیزده قوناق اولاردیق
نامرد آرامیزدا سنگر سالماسا.

دئییرم آی قارداش گل اوجاق قوراق،
تامام ائل ـ اویماغی بیر یئره ییغاق.
هایغیریب نامرده هجوم ائیلیه‌یك،
ظلمون ئورکنینی لاپ دیبدن قیراق.

بیلیرم آی قارداش اوگون یاخیندیر،
بو سؤزه أوره‌کدن من اینانیرام.
دیلگه چاتاریق او شن زاماندا
گلجك، گلجك، بونو آنیرام.

سحرین سسیله، شفق رنگیله،
آخاجام آخر کؤنلونه سنین.
ائلیمین اودوندان محبتیندن
قوپاجاغام اثر جانیندا درین.

دی آیی ۱۳۴۶

کندلی‌لرین اوخومالاری

آی کندلی‌لر توپلانین،
ماهنی دئییب اوخویاق.
بیر ـ بیریزه ساپلانین
اوزون زنجیر توخویاق

هر آددیمدان بیر سالاق
بوینونا آغالارین.
آجی قیشاسون قویاق
اوزون گؤره‌ك باهارین!

کندلی‌ییك آی آقالار،
در تلی‌ییك آی آقالار!

یایدا قان ـ تر ایچه‌ریك،
سنبل‌لری بیچه‌ریك.

آجليغيميزدان قيشدا،
شه هرلره كۆچەريك!

توراغايى اوچاندا
شاهلار شراب ايچنده،
هرياندان قاوولاريق
كنديميزدن كۆچنده!

بيز قيللى ييق توكلويوك،
عومور بويو يوكلويوك.
هرنه دئديز ايناندايق،
بيز قولاغى توكلويوك!

مكتب آچيلير يئنگى
فارس دئيەك دينگى - دينگى
بير كيمسه هئچ سۆيلەمير.
بگو بينم چى ميگى؟

قاپى‌نى ياغيش دۆيور
اوره‌گيميز دۆيونور
بيز بوردا تيتره‌شيريك
او اوردا ئوزون ئويور!

سارايدا پولو سئلله،

تبیم‌وار منی یئلله.
دوقتورلار دئییرلر کی:
کندلیدیر، جانیم، وئلله!

آی قیز، گؤزلری آلا،
دور پینجه اودون قالا.
شاهی باسدیرا جاغام
نالچی یاخشی باخ نالا!

چایلار چشمه‌لر دولار،
سنبلی اوراق یولار.
آزاد لیغا چیخاریق،
گمان‌کی بیر گون اولار!

باغدا چیچك اکریك،
دیبینه سو تؤکریك،
ظالیملرین گؤزونه
اوخ تك‌آخر چؤکریك!

یاشیلیقدیر مشه میز،
ایشله مکدیر پشه میز..
بیچیله جك شاه کو کو
ایتیلیری تشه میز!

کندلی ییک آی آقالار،
درتلی ییک آی آقالار!..

موللا قوران اوخویار،
کندلی خلی توخویار.
خلی نی آپارارلار،
سارایلارا سالارلار.
سارایدا اگلەشرلر
قیزیل شراب ایچرلر
کندلی قاپیدان باخار،
منی یاندیریب یاخار.
بارماغینی قالدیرار،
قیرمیز قانی دامجیلار.
دوشر خلی أوستونه
آغ ناخیشدا ایز سالار،
گؤز ائله اوردا قالار.
گؤز باخماقدان قارالار
قان سارالار، سارالار ...

کندلی ییک آی آقالار،
درتلی ییک آی آقالار....

قیش ۱۳۴۶

آی قالاسی

قوزو اوتلور گؤی یاماجدا،
قارانقوش اوخور آغا جدا.
قیز، چؤره‌گی یاپیر ساجدا
یار قاییدیر اوتای یالدان
آیریلیری قیز ملالدان.

گؤی پری‌سی بولود ساغیر،
یاغیش یاغیر آغیر–آغیر.
منیمده ائلیمی چاغیر
دوراق سلاملی سمایا
ناماز دهٔ اولدوز آآیا.

داغ دره ده چای بورولدو
هریاندا سویو دورولدو.
ائل گلدی ائولر قورولدو
بیرجه منیم ائلیم قالدی
گلمه‌دی گونوم قارالدی.

گورولدورو جوشغون سئللر،
قیژیلدیری ایتی یئللر.
گئدین دئیین کؤچون ائللر
قیش گلدی غملر اوجالدی
داغلار آغاجلار قوجالدی؟

گونش ساچیر، هاوا سازدیر،
چشمه باشی قوشدور قازدیر.
یامان گونون عمری آزدیر
یامانلیق بیر ماتاه ساتماز
یاخشیلیغی کیمسه آتماز

اوینایری دوزده جیران
قاوزانیری یالدا داوشان،
دایانمایر نازلی مهمان.
گؤرونمه‌میش تئز ساووشور
هجرینده کؤنلوم قاووشور.

آداخلی قیزخوش آوازلی
قاش مغانلی گؤز شیرازلی
خمار- خمار، نازلی - نازلی،
اوغرایر بولاغا ساری
یال تپه ده دوروب یاری.

یازگونشی قار اریتدی
قوجالیغین آغاج سیلکدی.
بایرام گلدی، بوزآی بیتدی
سنین بایرامین نه‌کاسدی
باختی‌مین آیناسی تاسدی.

گونش سحرملك آلاندا
لاله‌لر تندیر سالاندا
بمباردماندا، تالاندا،
قول آدیله آلدی دوشمن
هیجقیرتیا سالدی دوشمن.

ملعون قاری هاوارلادی،
لاپ قاپیدا دادارلادی.
برك بثلینی دونقارلادی
ایکی گؤزونو بره‌لتدی،
بوحالا منی اوگتدی.

بایرام واختی مغان یوردو،
مغان یوردو، جانان یوردو.
سن کی یوخسان فغان یوردو،
دوشمن بیزی درده سالدی
شادلیغیمیزی او آلدی.

کؤنول دؤزمور آیریلیغا،
فلك نئچین ائدیر جفا؟
هاچان بیتر بوماجرا
کؤنلومو هجران داغ ائتدی
واریوخومو غم داغیتدی.

بوز آی بیتدی شاختا آشدی
کول دیبیندن داوشان قاشدی.
کؤچ زامانی یاخینلاشدی
آی قالاسی باخ اوتایا
سلام وئر ائله اوبایا.

آی قالاسی داشلی داشلی
گونش ساچیر ساشلی ساشلی
ایگی گؤزوم قالیب‌یاشلی
ائللر یاریما یاراولسون،
یارین یولوهامار اولسون!

آی قالاسی ائللریوه
تئز ساوولان یئللریوه.
داش آشیران سئللریوه ،
سؤیله منیم احوالیمی
دئینه بو غملی حالیمی.

گونش ساچاغین آتیبدی
ائللرهامی‌سی چاتیبدی
یار ائلی هاردا یاتیبدی
آی قالاسی یارحالین وئر
باخ اوتایا احوالین وئر.

چایلارین چشمه‌ن آخاندا
گونش داغلاردان باخاندا.
خیش- آلاتلاری تاخاندا
ائل ساوولار قاتار- قاتار
یار، یارینی بوردا تاپار.

آی قالاسی ظولوم قالدی
نئچین جفاکار اوجالدی؟
یاریمی کیم قیراق سالدی
گؤزوم حله یولوندادیر
ساغیندادیر، سولوندادیر.

آی قالاسی صفا بسلر
انسانلاری وفابسلر
فلك نئچین جفا بسلر؟
قارقینمیشا وفائویره‌ت
وفا، وفا، وفائویره‌ت!

بولود بوز آیدا جالانار
سو گؤی بوز اوسته قالانار
دالغالاری چالخالانار
دلیك آچار سوزر آلتا
خیردا بوزو دوزر آلتا.

یورد گؤسترن دوران زمان،
آلاچیغی قوران زمان.
دیره‌ك یثره ووران زمان
بیرقوش اولوب من اوچایدیم
تئزسنه ساری قاچایدیم.

ائل یو کو کؤچده قالانار،
دوه ده تای ییرغالانار.
قیزین سهنگی جالانار،
اوغلان آوجون آچار ایچر
کؤنلونون غمینی بیچر.

اوزالداندا گؤی قورشاغی
قارباساندا باخچا۔ باغی
چن دوتاندا تپه داغی
باخ دوتغون قارالتیلارا
دئییرلر ائللر اورادا.

آی قالاسی داغ ترەسی،
جنگل کندی نین درەسی.
آی نه یاماندیر برەسی
یول تاپ گئدیم جنگله من
نبی‌نی تاپیم او کنددن.

یاز گونلری نظام نظام
ائللرسنه یوللار سلام.
أللرینده ده دولو جام
یاللارین دؤشون سولانار
دئورەوی چایلار دولانار.

آی قالاسی یازدا بیتدی
گلمەدی یار، گویا ایتدی
دئییرلر بیر دیبلی‌گئتدی
بیرده دا گلمز بورایا
بئلنچیك محنت سرایا

آی قالاسی سؤیله یارا،
گؤزل کهلیك باتدی قارا.
ساغالسایدی هربیر یارا
دیل یاراسی هئچ ساغالماز
بیر آن بئله راحات قالماز.

شاخەدی گۆیدەکی قونودلار
گۆیردی جوشدو بولودلار.
سئل_سولارا دوشدو قوردلار
شاققیلداسین قوی سئللرین
چیگنیوه دوشسون تئللرین

سنده بیتر گول یاسمن
باغیشلارام جان سنه من
جان‌ندی؟ هربیرزاد سن سن
آی قالاسی صفا یوردو
صفا یوردو، خدا یوردو.

قیز بئچەنی کیشلیەنده
نهرانی گون دیشلیه نده
دگیرمانی ایشلیه نده
باخ اوتایا سلام گۆندر
نیسگیل دولو پیام گۆندر

آی قالاسی چشمەن آخسین
دیوارلارین هایلا شاخسین.
گۆزللرین سنه باخسین
سنه هامی حیران اولسون
سندن کئچن جیران اولسون.

آی قالاسی چیخ سمایا
دردلریمی سؤیله آیا.
کؤنلومه اول محکم پایا
درد- غملر یوخسا ییخدی،
قارا گونلر اونو سیخدی.

آی قالاسی جان پاراسی
گؤزومون آغی قاراسی
کوراوغلونون گهواراسی
دوشمه قیراق ئوز جانیندان
شانلی آذربایجانیندان.

نوجه دهه یاناهرانا
تازاکنده، گوراوانا،
ناها، اندیزه، هریانا
سن لیجیملی گؤزه‌تچی اول
اونلارا وئر بیرآچیق یول.

آی قالاسی آزادا ولسون
قددی بویو ششماد اولسون.
بوتای کندلرآباد اولسون
بوردادا مکتب آچیلسین
کتابلارا گون ساچیلسین

آی قالاسی وئر نفسین،
سسلندیر ائللر جرسین
آت دئنه، دونیا هوسین
انسان گرک پاك یاشایا
دئولر یئتیرمز هارایا.

آی قالاسی نار بیتیرسین،
دؤرد بیریانی بار گتیرسین.
قیش داغیلسین، یاز یئتیرسین
راحات بوردا قوی یوخلاییم،
قاراوولوم سن اول دایم.

آی قالاسی سرین اولسون
چشمه‌لری درین اولسون،
صفا عاشیقلرین اولسون.
عشق اودونا أوره‌ك یانسین
هربیر کؤنول دردی قانسین

آی قالاسی، گؤیلر شاهی
عاشقلرین قبله‌گاهی.
ائللریمیزین کلاهی
سن یاشا دونیا بویونجا
کؤنلومه اود وور دویونجا.

چاندی باشا روزگاریم
آل بو أوره‌ك یادگاریم
اولسا منیم اختیاریم
گؤیلرین باشین أگرم
سجده‌وه ساللام گئده‌رم

ساغلیغینان قال، خوش یاشا
باش‌آپار اولدوزا، آیا،
گئتمه‌لی اولدوم قیراغا
گؤرنمه‌سم آتما منی
من‌کی اونودمارام سنی

تبریز ـ یای ۱۳۴۳

نشراولان دیگر دیوانلار

کیچیک شعرلر ۱۳۵۷

صمد بهرنگی منظومه‌سی ۱۳۵۷

باکی لوحه‌لری ۱۳۶۰

«آذربایجان مدنیت جمعیتی» نشر ائتمیشدیر:

ساهر، حبیب. سحر ایشیقلانیر ۱۸۸ ص، ۱۵۰ تومن

حبیب ساهرین وطنپرورلیك دویغولو، انقلابی احوال روحیه و گرگین غضب و فریادلار ایله دولو بیرچوخ شعرلرینی احتوا ائدن بومجموعه انقلابدان سونرا، ۱۳۵۸ نجی ایلده نشر اولموشدور.

دوزگون، حسین. گونشلی وطن یادداشتلاری، ۱۳۲ ص، ۱۲۵ ریال

یازیچی ۱۳۶۰ - نجی ایلین خرداد و تیر آیلاریندا سووت آذربایجانیندا اولموشدور و آذربایجان یازیچیلار اتفاقی نین ۷ - نجی قورولتاییندا اشتراك ائتمیشدیر. کتاب همین سفرین یول قیدلریندن عبارتدیر.

دوزگون، حسین. کیچیك شعرلر، ۱۵۰، ص ۸۰ ریال

شاعرین ۱۳۴۰ - نجی ایللرده یازدیغی حرارتلی شعرلری داخلدیر. اثرده وطنپرورلیك، ضداستبداد، آنتی امپریالیزم و جانلی لیریزم حال و هواسی واردیر.

مجموعه، ۱۳۲ص، ۸۰۰ ریال

ساهر، دوزگون، قافلانتی، صلاحی وچای اوغلونون مختلف شعرلرینی احتوا ائدن بومجموعه، انقلابدان سونرا نشر اولموشدور.

قافلانتی، سئچیلمیش اثرلر، ۷۶ ص. ۶۰ ریال

اثره شاعرین «بیزیم کندین بیر ایلیك تاریخی» منظومه‌سی و بیرنئچه اوزون شعری داخلدیر. فئودالیزم دونیاسی نین عیبه‌جرلیك لرین ترسیم ائدن شاعر، شعرلرینده اربابلارین ظلم و بیدادیندان فریاد ائدیر.

نصرت، بختیار. قیزیلقان ۷۲ ص، ۸۰ ریال

شاعرین ایلك شعر مجموعه سیدیر. اثره وطنپرور روح حاکمدیر.

دوزگون، حسین. باکی لوحه‌لری ۴۸ ص، ۴۰ ریال

شاعرین سووت آذربایجانینا سفری ائناسیندا یازمیش مختلف شعرلری احتوا ائدیر.

جمعیت فرهنگ آذربایجان

صندوق پستی ۳۱۴/۱۸۱۶ ، تهران ـ ۱۳